

2024-03-25

Ljungaverk

Kulturmiljöutredning

SLUTRAPPORT

UPPDRAG: Kulturmiljöutredning Ljungaverk

Status: Rapport

MEDVERKANDE

Kontaktperson: Sofia Oskarsson Ljungqvist

Ansvarig: Inger Olsson

Tyréns AB

Trädgårdsgatan 27

852 32 Sundsvall

Tel: 010 452 20 00

www.tyrens.se

Säte: Stockholm Org.Nr: 556194-7986

Omslagsfoto: Arkivfoto – Ulf Sundholm

Datum: 2024 03 25

Rev.

INNEHÅLL

INLEDNING	4
BAKGRUND	4
SYFTE	4
DETTA DOKUMENT	4
KULTURMILJÖUNDERLAG	4
RIKSINTRESSE	4
KULTURMILJÖUNDERLAG ÅMGE KOMMUN	5
ÖVERSIKTSPLANEN	6
KARTA LJUNGAVERK, OMRÅDET	7
OMRÅDET	8
BYGGNAD 1, ANNEXET/LABBET	9
BYGGNAD 2, FÖRRÅDET	10
BYGGNAD 3, KISELMAGASINET	11
BYGGNAD 4, MEKVERKSATDEN	12
BYGGNAD 5, KALKSTENSHUSET	13
BYGGNAD 6, SYNTESEN	14
BYGGNAD 7, KVÄVE	15
BYGGNAD 8, ELEKTROLYSEN	16
BYGGNAD 9, KYRKAN	17
BYGGNAD 10, BETOMGTUBEN	18
BYGGNAD 11, LOKSTALLET	19
BYGGNAD 12, KONTOR 1	20
BYGGNAD 13, KONTOR 2	21
BYGGNAD 14, KONTOR 3	22
BYGGNAD 15, BIBLIOTEK/LABB	23
SAMMANFATTNING/SLUTSATSER	24
PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSET	24
SLUTSATSER	24
TILLKOMMANDE BEBYGGELSE	24
KÄLLOR	25

Foton: om ej annat anges är foton tagna av Sofia Oskarsson Ljungqvist i februari 2024

INLEDNING

Ljungaverk industriområde har sedan tidigt 1900-tal nyttjats av industrier och verksamheter. Idag används området av verksamheter inom flertalet branscher och kommunen ser möjligheten att tillskapa attraktiv industrimark som kan vara en del av den gröna omställningen. Inom området förväntas bland annat en vätgasfabrik anläggas tillsammans med andra verksamheter som kan generera industriell symbios. Genom den nya detaljplanen kan kommunen erbjuda uppdaterad industrimark för nya etableringar samt utveckling av befintliga verksamheter.

BAKGRUND

Planområdet är beläget i de centrala delarna av Ljungaverk, cirka 2,5 mil öster om Ånge tätort. Området ligger delvis på en udde mellan Ljungan och Granån. I övrigt avgränsas planområdet av Folkets husvägen i nordväst. Inom och utanför planområdet finns förorenade områden kopplade till de verksamheter som tidigare nyttjat platsen.

I området finns flertalet byggnader från olika tidsepoker i industrihistorien samt kompletterande byggnader så som matsalar, kontor, garage med mera. Inom området finns även ställverk, transformatorstationer och naturmark. Platsen har varit bebyggd för industriändamål sedan 1908. Flertalet olika verksamhetsutövare

Ljungaverk under produktionstid – arkivbild Ulf Sundholm

inom kemisk processverksamhet och smältverksverksamhet har genom åren tillverkat gödningsmedel, svavelsyra, råvaror till sprängämnesindustrin, kalkkväve, karbid och kisel. Idag finns bland annat kemisk tillverkningsindustri, åkeri, snickeri och byggvaruhandel på platsen.

Området ligger i Ljungaverks tätort och möjliggör för en utveckling av befintligt industriområde. Stora delar av den äldre industribebyggelsen kan komma att rivas för att ge plats åt ny bebyggelse.

Området ska beaktas med varsamhet och skydd av kulturvärden samt utformning för att skapa en helhetsverkan inom området.

SYFTE

Syftet med planförslaget är att inom området skapa planmässiga förutsättningar för en utveckling av industriområdet. Planförslaget möjliggör för industri, verksamheter, detaljhandel, kontor, vägtrafik, järnväg och kombiterminal samt transformatorstation med tillhörande anläggningar.

Syftet är att möjliggöra flexibel användning av området då framtida behov inte är fullständigt kända. Användningarna avgränsas inom planen för att säkerställa säkerhetsavstånd till bostadsbebyggelsen utanför planområdet. Föreslagna användningar och avgränsningar av dessa bedöms lämpliga med hänsyn till människors hälsa, säkerhet, risken för olyckor samt ras och skred. Ingen ny mark föreslås tas i anspråk för verksamheter.

DETTA DOKUMENT

Syftet med detta dokument är att den ska fungera som för underlag i detaljplanearbetet för att tillvara kulturmiljöintressen. Värdebeskrivningarna är korta då de i huvudsak hänvisar till riksintresse, och delvis finns redovisade i andra dokument.

KULTURMILJÖUNDERLAG

RIKSINTRESSE

Aktuellt område ligger inom utbredningsområde för riksintresse för kulturmiljövården *Ljungans dalgång* [Y 7a].

Ett riksintresse är ett geografiskt område som är av nationell betydelse och har särskilt högt värde och är därför av särskilt betydelse. Särskild hänsyn ska tas till riksintressen i den fysiska planeringen och de får inte påtagligt skadas vid planering.

Ljungans dalgång Y7a.

"*Älvdalsbygd* som i älvens nedre lopp tillhör de äldsta i Norrland med kontinuerlig bosättning från tidig järnålder och en stor mängd fornlämningar. Viktig länk i kommunikationsleden mot Trøndelag och transportled för timmer. Storslaget jordbrukslandskap, vattenanknuten industrialisering med vattensågar, timmerhantering, järnbruk och kraftverk. Flertal S:t Olofskällor. Miljön fortsätter mot öster in i Sundsvalls kommun. (Fornlämningsmiljö, Kommunikationsmiljö, Industrimiljö, Kraftverksmiljö, Bruksmiljö)."

Värdeord att beakta:

- Bruksmiljö
- Industrimiljö

KULTURMILJÖUNDERLAG ÅNGE KOMMUN

Ånge kommun har år 2023 03 03 tagit fram "Kulturmiljöer i Ånge kommun"

LJUNGAVERKEN

Beskrivning

"I Ljungaverk finns flera välbevarade områden, dels sammanhängande bebyggelsestrukturer där de gemensamma värdena bedöms värdefulla, dels enskilda byggandsobjekt som är utpekade som särskilt värdefulla och redovisas med bilder nedan. Utpekade områden är Johannisbergs bebyggelse med disponentvillan (1) egnahemsområdet från 1910-50- tal väster om industrin (2), bostadsområdet söder därom med tidstypisk 1950-tals bebyggelse, skola och kyrka (3) Hussborg (4) och de industrihistoriska byggnaderna inom industriområde (5)."

Industrifastigheter

Inom industriområdet finns ett flertal välbevarade industribyggnader kvar som minner om den tid man anlade industrin. Dessa byggnader är uppförda i tegel med vacker klassisk tegeldekoration.

Byggnadernas fönster är spröjsade och är ur kulturhistorisk synpunkt särskilt värdefulla. Vid tiden för industrins anläggande var arkitekterna mycket många om industribyggnadernas utseende. Det var dock medeltidens byggnadsskick som inspirerade senare tiders arkitekter till denna s.k. renässansarkitektur.

13.1.1 Rekommendationer och utpekade miljöer

Bebyggelsestrukturen är småskalig och välbevarad men många hus är delvis förvanskade. De olika årsringarna är tydliga och läsbara i landskapet. Ett bevarande av samtliga miljöer förutsätter att byggnaderna underhålls så dess byggnadshistoriska värden bevaras. Vid åtgärder av den befintliga bebyggelsen bör varsamhet iakttagas på att byggnadernas kulturhistoriska värden återskapas. Vid renovering bör traditionella metoder och material användas och förlorade kulturvärden såsom tidstypiska dörrar, fönstertyper, taktäckning med mera användas.

Gårdstomter och övrig mark inom de avgränsade områdena bör hållas vid god hävd. Nyttillskott inom miljöerna bör anpassas till dess omgivning. Industrisamhällets unika bebyggelsemönster, grönytor och struktur bör stå som förebild och bevaras vid nyttillskott och förändring.

➤ *Här gäller allmänna varsamhetskrav vid restaurering eller renovering vad gäller taktyp, fasad och kulörer. Utpekade områden bör omfattas av förvanskningförbud och skyddas i kommande detaljplaner.*

➤ *Vid renovering av befintlig bebyggelse bör hänsyn tas till fasadbeklädnad, takmaterial och typ av fönster så att byggnadernas exteriör ej förvanskas."*

ÖVERSIKTSPLANEN

"Ljungaverk med omgivning har en lång tradition som jordbruksbygd och de senaste 100 åren även som industriort. Industrin anlades här i början av 1900-talet med närhet till forsarna i Ljungan. Ljungaverk har idag ca 850 invånare. Orten växte allteftersom och hade under en period butiker, bank och andra servicefunktioner och mer än 2000 invånare. Idag finns Folkets Hus kvar mitt i orten och en skola söder om Ljungan. En obemannad livsmedelsbutik har tillkommit efter flera år utan lokal butik. Närmare E14 finns en pizzeria.

Bostadsbebyggelsen ligger norr och söder om Ljungan med relativt stort avstånd mellan bostadsområdena. Det som skiljer bostadsområdena är Ljungan med sin dalgång och industriområdet vid Ljungan. Dessutom är det en kraftig lutning upp mot bostäderna i norr och mot området med bostäder i söder ligger en park som separerar ortens olika delar. Parken är välskött och fungerar också som mötesplats och samlingsplats för olika evenemang.

I Ljungaverk finns också en järnvägsstation som dock ligger ocentralt placerad i ortens nordöstra del.

Till industriområden i Ljungaverk går ett industrispår vilket ger bra möjligheter till hållbara transporter. I anslutning till industrispåret avsätts mark för nya industrier och ny verksamhet. Det finns inga alternativa lägen för den industrin i Ljungaverk. Därför behöver troligen en mindre omledning av St Olavsleden göras på en sträcka om ca en kilometer. Omledningen måste göras med stor omsorg om såväl kulturvärdet som upplevelsevärdet, men det finns goda förutsättningar att hitta nya bra sträckningar närmare älven i det aktuella området.

I Ljungaverk förbereds också för nya industrietableringar i de befintliga industriområdena. Detta kan leda till fler verksamheter och mer personal i orten. I de centrala delarna av Ljungaverk kan möjligen åter nya centrumverksamheter växa fram."

KARTA LJUNGAVERK, OMRÅDET

1. Labbet/Anexet
 2. Förrådet
 3. Kiselmagasinet
 4. Mekverkstaden
 5. Kalkstenshuset
 6. Syntesen
 7. Kväve
 8. Elektrolysen
 9. Kyrkan
 10. Betongtuben
 11. Lokstallet
 12. Kontor 1
 13. Kontor 2
 14. Kontor 3
 15. Bibliotek/Labb
- a. byggnader som ej ingår i utredning.

OMRÅDET

BESKRIVNING

Området är tydligt ett industriområde med en blandning av byggnader för olika verksamheter och olika tidsepoker. Det har olika ägare och är delvis instängslat. På delar av området med byggnader som inte nyttjas har vegetation av olika slag brett ut sig. Byggnaderna är mestadels grupperade efter funktion och efter relativt avläsbara stråk.

I områdets östa del ligger byggnaderna grupperade något linjärt och mellan några av de byggnader som har karaktären av administration- och personalbyggnader finns en öppen yta med torg-/entrékaraktär.

VÄRDEN

Ljungans dalgång är utpekad att utses till Riksintresse då det har en relativt lång historia som område för bosättning och kommunikationer vattenvägen. Detta har möjliggjort industrialisering då vattnet bidragit med möjlighet till transporter och elkraft med hjälp av vattnet. Miljön utpekas bl a ha värden som Industrimiljö och Bruksmiljö.

Ljungaverk som tätort etablerades i samband med fosfatbolagets etablering, och fast bebyggelsen inte har uppförts i sin helhet av bolaget, så finns ett värde som bruksmiljö då tätorten bildats med anledning av industrietableringen.

Det aktuella planområdet har en tydlig prägel av industriområde och representerar därför riksintressets industrimiljö. Med nyetablering av industri inom området som behåller områdets industrikaraktär består riksintressets värde. De olika byggnadernas ålder inom området visar på en kontinuitet som industriområde med olika tiders behov och ideal.

Även strukturen med många olika byggnader från lite olika tider med olika funktioner inom industriområdet har ett värde. Den visar dels på olika tiders byggnadsteknik och uppbyggnad av industrimiljö med separata byggnader för olika funktioner mot dagens stora industribyggnader. Det visar även på utveckling och förändring av den industri som området ursprungligen togs i anspråk för.

Förläggningen av byggnader med funktioner för administration och personalutrymmen vid områdets infart kring ett torg har ett värde som visar på ett helhetstänk med koppling och en länk mellan övrig bebyggelse i tätorten och arbetsplatsen. Bebyggelsen är delvis en fortsättning på tätorten men också en infart till industrin.

SLUTSATS/SKYDD

Som helhet bör områdets småskaliga industrikaraktär bevaras genom att ny bebyggelse anpassas med hänsyn till bevarade byggnaders utformning, så som volym, fasadmaterial, takutformning, så att de harmoniserar med byggtaditionen i området.

För att bevara områdets tidigare struktur och tydlighet som äldre industriområde bör ny bebyggelse inom området förläggas i en slags kvartersstruktur med farbara, relativt raka och öppna stråk som ger intryck av gaturum och som ger utblickar mot omgivningen. Detta bibehåller områdets kontakt med tätorten och sitt tidigare sammanhang som bruk d v s viktig och tongivande industri för orten.

Den öppna ytan i områdets östra del bör bibehållas och vårdas som representativ entré till området.

BYGGNAD 1, ANNEXET/LABBET

BESKRIVNING

Trevåningsbyggnad, varav ett källarplan.
Vitputsad med gråmarkerad källarplan.
2-lufts-fönster, regelbunden fönstersättning
Huvudentré och balkong mot park.
3 entrér i fasad mot industriområde.
Betong trappor
Rött tegeltak.

Entré mot park, Foto Google Maps

Arkivbild Annexet – Ulf Sundholm

VÄRDEN

Byggnadens ursprungliga karaktär och läge inom området intill entrén till området representerar industrimiljön. Byggnaden har förändrats något genom åren med bl a tillskott av olika slag och utbytta fönster. Den har dock kvar sin ursprungliga volym och regelbundna fönstersättning. Även förändringarna visar på en funktionsbyggnad som anpassats efter behov och utgör en berättelse om huset och verksamheten. Den representerar även sin tillkomsttid i sina bevarade detaljer som form och öppningars placering.

Byggnaden är utpekad som värdefull i Ånge kommuns översiktliga inventering från 2023. Representerar en annan tid än de äldre tegelbyggnaderna inom området och blir där igenom en god representant för ett område som utvecklas och visar på nya behov inom industrin. Representerar riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bör bevaras till sin karaktär vad gäller exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet med t ex tidstypiska dörrar, fönstertyper och taktäckning. Även interiört bör detaljer från husets tillkomsttid, t ex i kommunikationsutrymmen, bevaras. Exempel är trappräcken, dörrpartier och eventuella golvmaterial i sten.

Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

Fasad mot industriområde

BYGGNAD 2, FÖRRÅDET

BESKRIVNING

Byggt 1910 som envåningsbyggnad. Ytterligare en våning tillkom 1916.
Tegelfasad, entréväningen är murad med ett ljusare tegel, det lokala sk. Ljungategel.
Bågformade 4-luftsfnster med spröjs i vardera luft.
Ursprungliga dörrar och portar, 2006 byttes 2 av original portarna ut till nya.
Plåttak

Läckande rännor har orsakat större frostsador i tegelfasad.

VÄRDEN

Byggnaden är utpekad som värdefull i Ånge kommuns översiktliga inventering från 2023. Representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

Värden som ska beaktas särskilt är volymen, fasadmaterial, takutformning med takkupor, dörr- och fönstersättningen samt dörrarnas och fönsternas utformning. Originalmaterial bör bevaras så långt som möjligt. Ändringar ska utföras varsamt och vid ändring/renovering är det möjligt att återgå till äldre dokumenterade utförande på yngre tillskott/förändringar.

Byggnaden blir extra värdefull ur ett lokalt perspektiv då den delvis är murad i tegel från ett tegelbruk på orten, sk Ljungategel.

Arkivbild - Ulf Sundholm

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden ska behållas och bör inte förändras exteriört. Även volymen och konstruktionen bör bevaras synlig interiört. Vid åtgärder ska likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet med t ex tidstypiska dörrar, fönstertyper och taktäckning. Vid åtgärder bör byggnads-antikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med förvanskningsförbud enligt PBL 8 kap, 13§.

Arkivbild - Ulf Sundholm

BYGGNAD 3, KISELMAGASINET

BESKRIVNING

Envåningsbyggnad med lanternin, samt något lägre tillbyggnad.
 Markerad betonggrund
 Tegelfasad, med tillbyggnad och lanternin i röd panel.
 Fönster i lanternin och tillbyggnad
 Portar i trä.
 Tak av plåt

VÄRDEN

Byggnaden har förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Vid en eventuell rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

Arkivbild - Ulf Sundholm

BYGGNAD 4, MEKVERKSATDEN

BAKGRUND

En- och två våningshus, med tillbyggnad från bla 1970-talet.

Betonggrund

Fasad i tegelfasad.

Både ursprungliga och nya fönster. Nya fönster mindre än ursprungliga, och fönsteröppningar har satts igen med plåt.

Både ursprungliga och nya dörrar och portar

Tak med pannplåt, utbyggnad tak av korrigerad plåt.

VÄRDEN

Byggnaden har förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

Arkivbild - Ulf Sundholm

BYGGNAD 5, KALKSTENSHUSET

BAKGRUND

Gjuten betonggrund
Tegelfasad
Ursprungliga fönster saknas.
Fönsteröppningar igensatta med korrigerad plåt
Dörrar och portar utbytta.
Nytt tak av korrigerad plåt.

VÄRDEN

Byggnaden har måttligt förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

BYGGNAD 6, SYNTESSEN

BAKGRUND

Gjuten betonggrund
Tegelfasad
Ursprungliga fönster saknas delvis.
Dörrar och portar saknas delvis.
Tak saknas delvis.

VÄRDEN

Byggnaden har kraftigt förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

BYGGNAD 7, KVÄVE

BAKGRUND

Gjuten betonggrund
Tegelfasad
Ursprungliga fönster saknas delvis. Fönster-öppningar
igensatta med korrigerad plåt
Dörrar och portar saknas delvis.
Tak saknas delvis.

VÄRDEN

Byggnaden har förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

BYGGNAD 8, ELEKTROLYSEN

BESKRIVNING

Gjuten betonggrund.
Tegelfasad.
Ursprungliga fönster saknas delvis.
Fönsteröppningar igensatta med korrigerad plåt
Dörrar och portar saknas delvis.
Tak saknas delvis.

VÄRDEN

Byggnaden har kraftigt förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

Framsida Elektrolysen
Foto 2024

Arkivbild - Ulf Sundholm

Arkivbild - Ulf Sundholm

Baksida Elektrolysen
Foto 2024

BYGGNAD 9, KYRKAN**BESKRIVNING**

Byggnad av tegel med stomme av järn.
Fasad av tegel och plåt
Ursprungliga fönster saknas delvis.
Fönsteröppningar igensatta med korrigerad plåt
Dörrar och portar saknas delvis.
Tak saknas delvis.

VÄRDEN

Byggnaden har kraftigt förändrats genom åren med tillskott av olika slag, men representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från slutet av 1800-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bedöms att vara i så dåligt skick att en återuppbyggnad är svår att genomföra.

Innan rivning bör det dokumenteras så långt det är möjligt med hänsyn tagen till säkerhet och bevarade delar.

BYGGNAD 10, BETONGTUBEN

BESKRIVNING

Tub byggd i rå betong med lanternin
Stora öppningar och portar i både lång och kortsidor.
Välvt plåttak.

VÄRDEN

Byggnaden är utpekad som värdefull i Ånge kommuns översiktliga inventering från 2023. Den representerar en industribyggnad uppförd för ett bestämt ändamål och utmärker sig genom sin speciella form och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bör bevaras till sin karaktär vad gäller exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga, som befintligt, metoder, material och detaljering användas i fasader och tak samt att volymen bibehålls. Öppningskompletteringar kan tillåtas avvika mot ursprunget för att möjliggöra alternativa användningar av tuben. De bör dock väljas med respekt för byggnaden och byggnadsantikvarie bör delta.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

Arkivbild - Ulf Sundholm

Arkivbild - Ulf Sundholm

BYGGNAD 11, LOKSTALLET

BESKRIVNING

Envåningshus.
Tegelfasad med enkel tegeldekoration och lienser.
Original fönster med spröjs.
Stora original portar av trä.
Nytt plåttak.

VÄRDEN

Byggnaden är utpekad som värdefull i Ånge kommuns översiktliga inventering från 2023. Den representerar en industribyggnad uppförd för ett bestämt ändamål och utmärker sig genom sin speciella form och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden ska behållas och bör inte förändras exteriört. Även volymen och konstruktionen bör bevaras synlig interiört. Vid åtgärder ska likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet med t ex tidstypiska dörrar, fönstertyper och taktäckning. Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med förvanskningsförbud enligt PBL 8 kap, 13§.

Foto Google Maps

BYGGNAD 12, KONTOR 1

BESKRIVNING

Tvåvåningsbyggnad
Vit putsad fasad, del av byggnaden ljus gul.
3-luftsfnster med spröjs
Nya och ursprungliga dörrar
Entré/bro
Mansardtak och valmattak i tegel med takkupor och skorstenar med utkragande murkrön.

VÄRDEN

Byggnaden är något förändrad genom åren med tillskott av olika slag. Den har dock kvar sin ursprungliga volym och fönstersättning. Byggnadens ursprungliga karaktär och läge inom området intill entrén till området representerar industrimiljön. Även förändringarna visar på en byggnad som anpassats efter behov och utgör en berättelse om huset och den förändrade verksamheten inom området. Den representerar även sin tillkomsttid i sina bevarade detaljer.

SLUTSATS/SKYDD

De två byggnadskropparna bör bevaras med sin något olika karaktär vad gäller exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttagas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet med t ex fönstertyper, taktäckning och skorstenarnas utformning. Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

Foto Google Maps

BYGGNAD 13, KONTOR 2

BESKRIVNING

Tvåvåningsbyggnad
 Gråmarkerad grund
 Gul tegelfasad
 Nya fönster, vissa fönster igenbyggda
 Ny dörr
 Entré/bro i betong
 Valmat tegeltak med takkupor.

VÄRDEN

Byggnaden är något förändrad genom åren men har i huvudsak kvar sitt ursprungliga utseende i volym, fönstersättning och detaljer. Byggnadens ursprungliga karaktär och läge inom området intill entrén till området representerar industrimiljön. Att det utgör ett senare tillskott blir en del av berättelsen om förändrad verksamhet inom området. Den representerar även sin tillkomsttid i sina bevarade detaljer.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bör bevaras till sin karaktär i exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet och även interiört bör detaljer från husets tillkomsttid, t ex i kommunikationsutrymmen, bevaras. Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

Foto Google Maps

BYGGNAD 14, KONTOR 3

BESKRIVNING

Tvåvåningsbyggnad med vind
 Markerad grund
 Ljust blå putsad fasad
 Lätt bågformade fönster med två eller tre luft.
 Nya dörrar
 Mansardtak med tegelkupor klädd i plåt, och skorstenar med utkragande murkrön.

VÄRDEN

Byggnaden är något förändrad genom åren med bl a bytta fönster och dörrar. Den har dock kvar sin ursprungliga volym och fönstersättning. Byggnadens ursprungliga karaktär och läge inom området intill entrén till området representerar industrimiljön. Även förändringarna visar på en byggnad som anpassats efter behov och utgör en berättelse om huset och den förändrade verksamheten inom området. Den representerar även sin tillkomsttid i sina bevarade detaljer.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bör bevaras med sin karaktär vad gäller exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga metoder, material och detaljering användas som vid uppförandet med t ex fönstertyper, taktäckning och skorstenarnas utformning. Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

Foto Google Maps

BYGGNAD 15, BIBLIOTEK/LABB

BESKRIVNING

Bygd under mitten av 1940-talet som bibliotek och forskningslaboratorium.

Trevåningsbyggnad i tegel (varav ett källarplan). Tidstypiska fönster med större fönster i våning 1 och 2, och mindre fönster i källarvåning och våning 3. Större glaspartier och träfasad markerar entré och trapphus.

Välbevarad planlösning. Viss interiör finns kvar i original.

VÄRDEN

Byggnaden är utpekad som värdefull i Ånge kommuns översiktliga inventering från 2023. Med det markerade trapphuset, fönstersättning, fönsterutformning samt fasadmateriäl representerar byggnaden en annan tid än de äldre tegelbyggnaderna inom området och blir därigenom en god representant för ett område som utvecklas och visar på nya behov inom industrin. Representerar en tidstypisk industriarkitektur i tegel från mitten av 1940-talet och några år framåt och är en god representant för riksintressets industrimiljö.

SLUTSATS/SKYDD

Byggnaden bör bevaras med sin karaktär vad gäller exteriör och arkitektur och om åtgärder vidtas bör varsamhet iakttas så att byggnadernas kulturhistoriska värden bibehålls och eventuellt återskapas. Även interiört bör detaljer från husets tillkomsttid, t ex i kommunikationsutrymmen, bevaras. Exempel är trappträcken, dörrpartier och eventuella golvmateriäl i sten. Vid exteriöra åtgärder bör likvärdiga metoder, materiäl och detaljering användas som vid uppförandet med t ex fönstertyper, taktäckning och skorstenarnas utformning. Vid åtgärder bör byggnadsantikvarie anlitas.

Bör i detaljplan skyddas med varsamhetsbestämmelse enligt PBL 8 kap, 14§.

SAMMANFATTNING/ SLUTSATSER

PÅVERKAN PÅ RIKSINTRESSET

Området är inte unikt då liknande områden av brukskaraktär och liknande industribyggnader i tegel finns på andra håll. Men riksintressebeskrivningen indikerar att området är viktigt i ett större sammanhang som beror av förutsättningarna på platsen. Därför är det viktigt att områdets karaktär med industriområde och tätort bevaras. I sitt sammanhang har områdets och ortens karaktär ett högt värde för riksintresset.

Om åtgärder inom området sker i enlighet med de riktlinjer som framgår av bestämmelserna i ny detaljplan har åtgärderna ingen påverkan på riksintresset bruks- och industrimiljö.

Området fortsätter att vara industrimiljö och bibehåller sambandet med bostadsbebyggelsen som tillsammans bildar ett fysiskt samband som bruksmiljö. Industrin utgör inte ett bruk som tidigare men detaljplanen tillåter verksamheter av industriell karaktär och handel - ett industriområde med dagens karaktär. Ett slags bruksmiljö med tydliga områden för verksamhet respektive boende.

Påverkan på riksintresset kan bli större om ingen detaljplan fastställs utan att åtgärder inom området endast sker genom vanlig bygglovhantering utan riktlinjer. Påverkan blir också stor om området omvandlas till annan användning som t ex bostäder eller grönområde eller att industriområdet endast lämnas åt sitt öde och förfaller och på sikt försvinner. Då försvinner riksintresset industrimiljö och riksintresset bruksmiljö tappar sin betydelse då sammanhanget boende och industri försvinner.

Bebyggelsen inom planområdet har bestått och består av relativt småskaliga byggnader med olika funktioner. Både rester från den tiden då området utgjorde en verksamhet och tillskott efter bruksverksamhetens upphörande. För att minimera påverkan bör byggnaderna vid entrén till området bevaras och förtätning just där undvikas. Nya byggnader kan placeras längre in och ha en skala i höjd likvärdig befintlig och tidigare byggnader. Alltför höga komplex påverkar riksintresset

negativt medan en bebyggelse i samklang med den befintliga inte ger någon påverkan. Utbredningen på ny bebyggelse har ingen påverkan men alltför framträdande byggnader i höjd och färgsättning ger större påverkan. Enstaka uppstickande delar som master, skorstenar och byggnader typ silon påverkar inte helheten.

SLUTSATSER

Det är viktigt att utvecklingen i området sker med hänsyn till de värden som finns och även stärker dessa. Det är även viktigt att bevara industrimiljön för värdet av riksintresse. Byggnaderna i dag är en del av ett levande område som illustrerar industrimiljöns olika tidsåldrar.

För att bevara områdets dignitet är det viktigt att bevara de byggnader som går, samt att bevara den småskalighet som idag är karakteristiskt för området

TILLKOMMANDE BEBYGGELSE

Ny bebyggelse bör lokaliseras och utformas så att de harmonierar med byggnadstraditionen i området och för att bli ett tillskott i kulturmiljön. Extra viktigt att beakta är volymer, fasadmaterial, takutformningar med takkupor, dörr- och fönstersättningen samt dörrars och fönstrens utformning.

Nya byggnader inom området bör anpassa sig till den befintliga värdefulla bebyggelsen genom att placeras söder om de bevarade byggnaderna.

KÄLLOR

Översiktsplan Ånge 2040 – Version för granskning

Ånge kommun

Datum 2023 09 14

Översiktskarta, Ånge kommun

Detaljplan för Industriområde Ljungaverk

Planbeskrivning

Ånge kommun

Samrådshandling

Datum 2023 09 20

Kulturmiljöer i Ånge kommun

Del 1

Allmänna förutsättningar, Historik och översiktlig inventering av tätorterna

Datum 2023 03 03

Ljungaverk – den svenska kemiindustrins vagga

Allmänna förutsättningar, Historik och översiktlig inventering av tätorterna

Datum 2002 10